

ÇOCUK OYUN ALANLARI TASARIMI

Pey. Yük. Mim. Gökçen Firdevs YÜCEL¹⁾

Kısa Özet

Bu çalışmada öncelikle Çocuk Oyun Alanları tasarlanırken hangi kriterlerin gözönünde tutulması gerektiği belirtilmiş, oyun alanları planlanırken gerekli tasarım bileşenleri hakkında ayrıntılı bilgiler verilmiş ve Çocuk Oyun Alanlarının sınıflandırılması yapılmıştır. Kaliteli bir planlama ve tasarımın ardından, oyun alanlarının sürdürülebilirliği için gerekli iki önemli faktör olan oyun alanlarının güvenliği ve bakımları konularına değinilmiştir.

Anahtar Kelimeler:Çocuk oyun alanı, Planlama, Güvenlik, Bakım

DESIGN OF PLAYGROUNDS FOR CHILDREN

Abstract

In this paper, firstly, criterias which we should consider while we design children playgrounds are determined. Then detailed informations about design components which are necessary for playground planning are given and children playgrounds are classified. Finally, after a quality planning and design, informations about playgrounds safety and maintance issues which are necessary for sustaining playgrounds are discussed.

Keywords: Children playground, Planning, Design, Safety, Maintenance

1. GİRİŞ

Oyun oynamak her yaştan çocuklar için önemli bir ihtiyaçtır. Oyun alanlarında bir araya gelen çocuklar, aralarında kurdukları iletişimlerle toplum içerisinde sosyal bir birey olmanın ilk adımlarını atarlar. Oyun alanları, çocukların hem fizyolojik, hem de psikolojik gelişimlerine de katkıda bulunurlar.

Bu noktada, çocuk oyun alanları düzenlemelerinde; doğru bir planlama, doğru bir tasarım, doğru bir uygulama ve yeterli bakım çalışmalarının yapılması önemlidir.

Çocuk oyun alanları, park alanlarının bir kısmını oluşturabildikleri gibi, tamamını da kapsayabilirler. Başarılı çocuk oyun alanları, çocukların farklı ihtiyaçları ve fiziksel meydan okumalarına fırsatlar sunarlar. Tasarım sırasında gözönünde bulundurulması gereken diğer ihtiyaçlar; tatlı eğimler, iyi bir drenaj, ekipmanlar haricinde de basamakların varlığı, ekipmanlar

¹⁾ Peyzaj Yüksek Mimarı

boyunca çeşitli hareket imkanlarının sağlanması ve güvenliğin sağlanması şeklinde sıralanabilir (PHILLIPS 1996).

2. ÇOCUK OYUN ALANLARI İLE İLGİLİ TASARIM KRİTERLERİ

Oyun alanları geleneksel, macera ve modern olmak üzere üç farklı biçimde tasarlanabilirler. Geleneksel oyun alanları salıncaklar, kaydıraklar, tahtıravalliler, tırmanma elemanları gibi standart elemanları ve bunların yanısıra tüneller, heykeller ve ağaç evler gibi atraksiyonları içerebilirler. Geleneksel oyun alanları, metal kısımları, zincirler, beton veya asfalt kaplamaları ile kullanım sırasında tehlike yaratabilirler (FISHER/BELL/ GREENE/BAUM 1996). Macera oyun alanlarında; çocuklara eski lastikler, bahçe aletleri, ahşap bloklar, kazma aletleri gibi çeşitli malzemeler sağlanarak, kendi oyun yerlerini tasarlamaları ve inşa etmeleri için fırsatlar sunulur. Modern oyun alanlarında ise geleneksel oyun alanlarında bulunan elemanların çoğu aynen bulunur. Geleneksel oyun yerlerinde sallanmak en yaygın aktivite iken; modern oyun yerlerinde birbirine bağlanmış ekipmanlar üzerinde süregelen hareketler dizisi hakimdir. Araştırmalar göstermiştir ki küçük çocuklar geleneksel oyun alanlarını, daha büyük çocuklar ve yetişkinler ise modern oyun alanlarını tercih etmektedirler (BETCHEL 1997).

Oyun alanlarında yer alan elemanlar şu şekilde sıralanabilirler:

▪ Girişler

Girişin ulaşılabilirliği önemlidir. Girişler bilgi edinme ve sosyal iletişim noktalarıdır.

▪ Yollar

Çocuk oyun alanları içerisindeki ana yollar, giriş ve çıkış noktalarını aktivite merkezlerine, önemli landmarklara, tuvaletlere, çeşmelere, telefonlara vs bağlarlar. İkinci derecedeki yollar ise çocuklara meraklarını gidermek, saklanmak, kovalama oyunları ve araştırma yapmak için fırsatlar sunarlar (ALTMAN/ZUBE 1989). Yollar: çocuklar ve oyuncak arabalar, tekerlekli sandalyeler, bebek arabaları ve bisikletler gibi tekerlekli araçlar için ulaşım imkanı sağlamalıdır. Yollar en az 1.5m genişliğinde ve 1:12'lik tatlı bir eğime sahip olmalıdırlar. Yaralanmalardan korunmayı sağlayacak sağlam bir yüzeye sahip olmalıdırlar. Ekipmanların yakınında ekipmanlara geçiş noktalarında tekerlekli sandalyeliler için 1m x 1m'lik bir park etme imkanı sağlanmalıdır.

▪ İşaretler

İşaretler bilgilendirici ve eğlendirici olmalıdırlar. İşaretler duvarların, zeminlerin, yapıların vs. üzerinde herkesin görebileceği yerlere yerleştirilmelidirler.

▪ Sınırlamalar

Sınırlamalar çocukların ekipmanlar içerisindeki oyun sınırlarını belirtirler. Çocuklara zarar vermeyecek şekilde tasarlanmalıdırlar.

▪ Çitler ve Korkuluklar

Oyun alanlarını kötü ve aşırı kullanımlardan korumak için tesis edilirler. Çocukların oyun alanının dışına çıkmalarını engellerler.

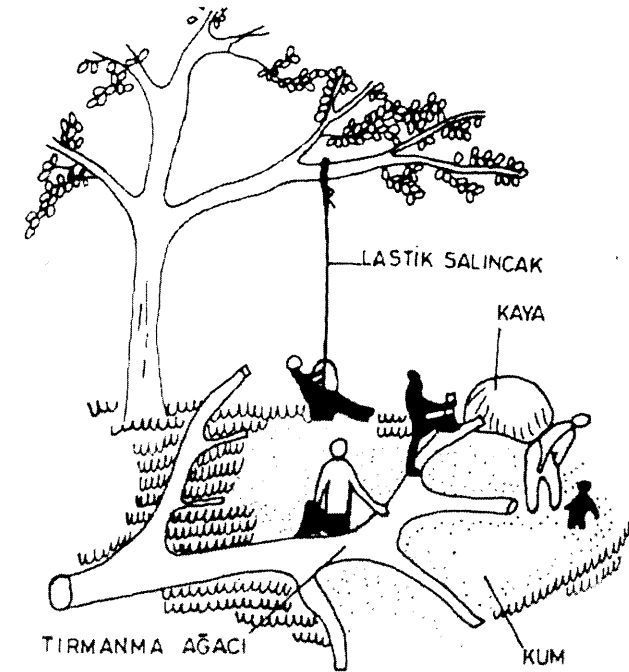
▪ Kombine Oyun Ekipmanları

Bu ekipmanların oyun değerleri yüksektir. Ekipmanlar güvenli olmalı, geçerli standartları karşılamalı ve bakımları kolay olmalıdır. Ciddi yaralanmaların önüne geçilebilmesi açısından

platformların zeminden olan yükseklikleri 2.5m' yi geçmemelidir (KENT MOBİLYALARI KILAVUZU 1992). Ekipmanlar ahşaplardan olduğu kadar çelik, alüminyum, plastik ve bu malzemelerin çeşitli kombinasyonlarla karışık kullanımından oluşturabilirler. El yapımı ekipmanlar yerine fabrikasyon ekipmanlar tercih edilmelidir. Fabrikasyon ekipmanlar devlet tarafından belirlenen standartlarla denetlendiklerinden daha güvenlidirler. Ekipmanlar üzerindeki bütün metaller paslanmaz çelik ve galvanize çelikten imal edilmeli ve bağlantılar civatalarla sağlanmalıdır. Bütün plastikler ultraviyole ışınlarına dirençli, geç ısınan türden olmalıdırlar. Ahşaplar ise çürümeye karşı dirençli, kıymıklardan temizlenmiş, pürüzsüz yüzeye sahip olmalarının yanısıra kenarları da yuvarlatılmış olmalıdır. Ekipmanlar içerisinde yer alan her basamak 20cm' den yüksek olmamalı ve 30cm derinliğinde ve 60cm genişliğinde olmalıdır.

▪ Oyun Oynamaya Yardımcı Olan Materyaller

Çocukların oynamaktan hoşlandıkları tuğlalar, sopalar, kayalar, bisikletler ve benzeri materyallerdir.

Şekil 1: Oyun oynamaya fırsatlar sunan doğal materyaller (FOGG 1992)

▪ Oyun Yüzeyleri

Ekipmanların çevresinde düştüğü zaman darbenin hızını kesecek yumuşak yüzeyler kullanılmalıdır. Çocukları korumak ve düşüşlerdeki ciddi yaralanmaları önlemek için standartlara uyulmalıdır. Kum yüzeyler veya kum-talaş karışımı yüzeyler oyun alanları için idealdir

(HULTSMAN 1987). Farklı oyun yerleri için uygun yüzey malzemesinin seçimi; aktivite tipine, kullanım yoğunluğuna, kullanım zamanları ve güvenlik faktörlerine bağlı olacaktır. Malzemelerin seçiminde kolay bulunabilme, maliyet, yüzey tekstürü, kolay yerleştirme ve bakım önemlidir (NELSON/PORTER 2003). Bunun yanında oyun yüzeyi materyallerinin; estetik görünümlerinin, ısınmalara karşı direncinin ve drenajlarının sağlanmasına da dikkat edilmelidir.

▪ Arazi Formları ve Topoğrafik Değişimler

Farklı arazi formları ve topoğrafik değişimler, çocuklara çeşitli hareket etme fırsatları verdikleri gibi oyun alanı içerisindeki sirkülasyonu da artırır. Arazi şekilleri üzerindeki oyunlar; saklambaç oyunu, yuvarlanma, tırmanma, kayma, zıplama gibi çocukların yönelme ve algılama yeteneklerini harekete geçiren oyunlardır.

▪ Su

Çocuklar için eğlenceli bir oyun elemanıdır. Suyun duyumsal etkisinin çocukların gelişimine katkıda bulunacağı da göz ardı edilmemelidir.

▪ Kum

Bir başka evrensel oyun elemanıdır. Her yaş grubundan çocukları kendilerine çekerlerken, çocukların hayal güçlerinin ve sosyal iletişim yeteneklerinin gelişmelerini sağlarlar.

▪ Toplanma Yerleri

Toplanma yerleri sosyal gelişmeyi ve işbirliğini destekler. Çocuklar için olduğu kadar çocuklara nezaret eden yetişkinler için de önemlidirler. Ekipmanlar etrafında yetişkinler için rahat gözetleme imkanları sağlanmalıdır. Bunun yanı sıra, piknik alanları, banklar, ağaçlar, çöp kutuları ve su gibi konfor bileşenleri de ekipmanların yakınlarına yerleştirilmelidirler.

▪ Sahne Yerleşimleri

Çocukların öz güvenlerini geliştiren ve grup çalışması gibi performans aktivitelerini destekleyen yerleşimlerdir. Sahne performansı çocuklarda topluluk hissini beslemekte ve yöresel kültürün ilerlemesine de katkıda bulunmaktadır.

▪ Ağaçlar

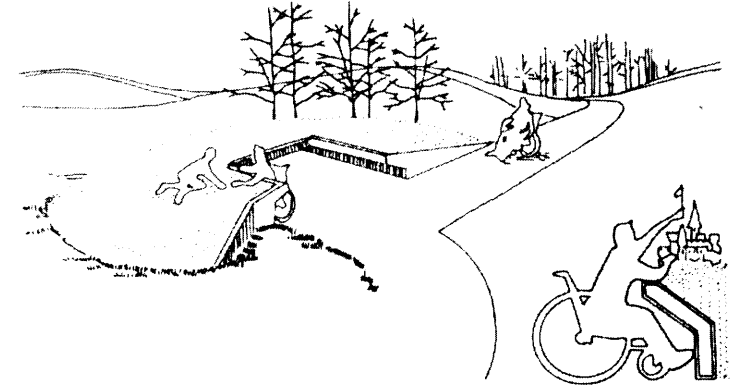
Ağaçlar ve diğer bitkiler estetik güzellikleri ve gölgeleri ile dikkat çekerler. Bahçeler bitkileri tanımaya ve doğayla iletişim kurmaya hizmet ederler.

▪ Hayvanlar

Oyun alanları doğal hayatı gözlemleyebilmemiz için fırsat sağlarlar. Vahşi ya da evcil olsun, hayvanlar etrafımızda yer alan diğer yaşayan canlılara karşı bakım ve sorumluluğumuzun gelişmesine yardımcı olurlar.

▪ Özürlüler İçin Ulaşım

Oyun alanları tasarlanırken ekipmanlara özürlülerin de ulaşımının sağlanması gerekir. Tasarımlarda sadece tekerlekli sandalye kullanıcıları değil görme özürlüler, zihinsel özürlüler ve işitme özürlüler içinde konfor koşulları sağlanmalıdır. Örneğin; görme özürlüler için kokulu çiçekler, zihinsel özürlüler için rüzgar çanları ve işitme özürlüler için doğal hayatı gözleme imkanlarının sağlanması gerekir.

Şekil 2: Kum ve su içeren yükseltilmiş oyun alanları tekerlekli sandalye kullanıcılarının ulaşımına olanak sağlarlar (HARRIS/DINES 1998)

3. ÇOCUK OYUN ALANLARININ SINIFLANDIRILMASI

Park içerisindeki oyun alanları ve ekipmanlarının tasarımı kullanıcıların yaş gruplarına göre değişecektir. Mümkün olan yerlerde farklı yaş grupları için tasarlanan yerlerin birbirlerinden ayrılması önemlidir. Çocuk oyun alanlarını: 0-5 yaş grubu ve 6-14 yaş grubu olarak iki grupta sınıflandırabiliriz.

3.1 0-5 Yaş Grubu Çocuk Oyun Alanları

0-5 yaş grubu çocuklar, ekipmanlar üzerinde veya kum içerisinde oynamaktan, yollar boyunca arabalarını çekmekten ve bisiklete binmekten hoşlanırlar. Ebeveyn ve çocuklara güvenlik ve kapalılık hissi vermek, evcil hayvanların alana girişlerini önlemek için oyun alanının etrafının kapatılması ve oyun alanına birden fazla giriş/çıkış seçeneklerinin sunulması tavsiye edilir (MARCUS/FRANCIS 1997). Bu alanın daha büyük çocukların oyun alanlarından ayrılması da önemlidir. Eğer yer müsaitse yaş grupları arasında açık alanlar bırakılarak güvenlik zonları oluşturulmalıdır. Eğer yer kısıtlı ise; iki oyun alanı arasında iyi tasarlanmış çitler veya bitkilendirme düşünülebilir.

Oyun ekipmanları küçük salıncak, küçük kaydırak, kum havuzu, küçük tahtıravalli belki de bir oyun evi olmalıdır. Ekipmanların yetişkinlerin olası kullanımları için yeterince dayanıklı olması gerekir.

Oyun alanları etrafında ebeveynlerin çocuklarını rahatlıkla görebilmeleri için banklar sağlanmalıdır. 0-5 yaş grubundaki çocuklar ve ebeveynleri oyun alanı içerisinde birbirlerini görebildiklerinde daha güvenli hissederler (MARCUS/FRANCIS 1997).

Tasarlanan oyun yerlerinde, zemin düz olmalıdır. Yaratıcı oyunlar için küçük tepelikler ve dalgalanmalar sağlanmalıdır. Yüze malzemesi çim veya düşmelere karşı hızı kesen diğer yumuşak malzemeler olabilir. Oyun alanlarında yüze malzemesi olarak kumun kullanımı, çim (çim alanlar çabuk yıpranacaklar ve yağmurlu havalarda deforme olacaklardır) ile ilgili bakım problemlerini kaldıracaktır. Kum havuzunun beton bordürlerle çevrilmesi kullanım kolaylığı sağlayacaktır.

Özellikle sıcak yaz günlerinde oyun alanları içerisinde hem oyun oynamak hem de içmek için su olanağının sağlanması da konforlu ortamlar yaratacaktır.

Oyun alanlarının bitkilendirilmesinde gölge sağlayacak büyük ağaçlar tercih edilmelidir.

Tablo 1: 0-5 Yaş Grubu Oyunyeri Ekipmanları İçin Yaklaşık Boyutlar ve Mekan Gereksinimleri (NELSON/PORTER 2003)

Ekipman	Uzunluk (cm)	Yükseklik (cm)	Yaklaşık mekan gereksinimi (cm)	Mekan gereksinimi (cm ²)
Salıncak (3' lü)	Tepede 300	240	600 x 540	324000
Salıncak (6' lü)	Tepede 600	240	600 x 900	540000
Küçük kaydırak	240	135	270x 540	145800
Tahtıravalli	360	60	480x 540	259200
Kum havuzu	180 x 300- 300 x 360		360x 480- 480 x 900	172800- 432000

3.2 6-14 Yaş Grubu Çocuk Oyun Alanları

İkinci grup oyun alanlarını 6-14 yaş çocuk grupları için tasarlanan yerler olarak tanımlayabiliriz. Alanın müsaade ettiği yerlerde 6-14 yaş oyun alanları: 6-10 yaş grubu kız ve erkekler, 10-14 yaş grubu erkekler, 10-14 yaş grubu kızlar olarak tasarlandığında daha başarılı sonuçlar alınacaktır.

6-10 yaş çocuklar için oyun aletleri; tırmanma, kayma, bacaklar ve eller ile asılma, suyla, çamurla veya kumla oynamak gibi aktivitelere olanak sağlamalıdır. Oyun aletleri; salıncaklar, tahtıravalli, kaydırak, tırmanma aletleri, yatay merdivenler, halkalar, yatay barlar, atlı karınca, su havuzu olabilir. Ekipmanlar yakınındaki yapı, çit veya diğer ekipmanlardan en az 457cm uzağa yerleştirilmelidirler.

Topografyadaki değişiklikler koşmak, yuvarlanmak, tırmanmak, kaymak gibi aktivitelere fırsatlar sunarlar. Spor oyunları için düz çim alanlara, körebe, yakartop, seksek gibi geleneksel oyunlar için kaplanmış düz zeminlere ihtiyaç vardır (MARCUS/FRANCIS 1997).

Yüze malzemesi, oyun alanına ve onun kullanımına göre çim, tartan veya asfalt gibi sert bir yüze malzemesi olabilir.

Bitkisel düzenlemelerde de çiçekli ve meyveli ağaçların kullanılmasına öncelik verilmeli, çocukların tırmanabilmeleri için güçlü ve alçak dallı türler kullanılmalıdır. Yine su oyunları için fırsatlar yaratılmalıdır (MARCUS/FRANCIS 1997).

Tablo 2: 6-10 Yaş Çocukların Oyunyeri Ekipmanları İçin Yaklaşık Boyutlar ve Mekan Gereksinimleri (NELSON/PORTER 2003)

Ekipman	Uzunluk (cm)	Yükseklik (cm)	Yaklaşık mekan gereksinimi (cm)	Mekan gereksinimi (cm ²)
Dairesel hareket elemanı	300	360	750 (çap)	441563
Yatay bar	180	240	360 x 600	216000
Yatay merdiven	480	225	240 x 720	172800
Atlıkarınca	300 (çap)		900	
Kaydırak	480	240	360 x 900	324000
Salıncak (3' lü)	Tepede 450	360	900 x 1050	945000
Salıncak (6' lü)	Tepede 900	360	900 x 1500	1350000
Tahtıravalli	360-450 x 75	75	600 x 600	360000
Hareket halkaları (6' lü)	Tepede 1200	420	600 x 1800	1080000

10-14 yaş grubu çocuklar için mahremiyet önemli bir ihtiyaçtır. Bu gruptaki çocuklar yetişkinlerin olmadığı, kendi aralarında sahiplenebilecekleri koruntulu yerler isterler. Oyun aletleri çoğunlukla jimnastik tipi ekipmanları içerir. Erkekler için yatay barlar, trapez, paralel halkalar; kızlar için ise jimnastik tipi ekipmanlar ile 6-10 yaş grubu oyun elemanları sağlanmalıdır. Bu yaş grubunda yer alan gençlerin organize oyunlara karşı ilgileri fazladır. Moore'un 1989 yılında yaptığı bir çalışmanın sonuçları kızların daha çok salıncaklar gibi geleneksel oyun aletlerinden hoşlandıklarını; erkeklerin ise tırmanma aletleri ve top oyunlarından hoşlandıklarını göstermiştir (FISHER/BELL/GREENE/BAUM 1996).

Tablo 3: 10-14 yaş çocukların oyunyeri ekipmanları için yaklaşık boyutlar ve mekan gereksinimleri (NELSON/PORTER 2003)

Oyun	Oyun alanı boyutları (m)	Yaklaşık mekan gereksinimi (m)	Yaklaşık mekan gereksinimi (m ²)	Oyuncu sayısı
Basketbol	10.50 x 18	15 x 22.50	337.5	10-12
Futbol	48 x 108	54 x 108	5832	22
Hentbol	6 x 9	9 x 12	108	2 veya 4
Voleybol	7.50 x 15	10.50 x 18	189	12-16

4. OYUN ALANLARININ GÜVENLİĞİ

Oyun alanlarının güvenliklerinin sağlanabilmesi için uluslararası standartlara uyulması gerekir. Amerika' da her yıl 200.000 çocuk, oyun alanlarında geçerli standartlara uyulmadığı için yaralanmaktadır (IPEMA 2003). Amerika' da ekipmanlar tasarlanırken ekipmanların, CPSC (U.S. Consumer Product Safety Commission), ASTM (American Society for Testing and Materials) ve ADA (Americans with Disabilities of Act) standartlarını karşılamaları zorunludur.

CPSC' nin standartları aşağıdaki gibi sıralanabilir.

▪ Yaş

Okul öncesi ve okul çağındaki çocuklar için ayrılan oyun yerleri uygun ekipmanlarla tasarlanıp, sınırları birbirinden ayrılmalıdır.

İşaretlemelerin kullanımıyla, ekipmanların yaş grupları için uygunluğu belirtilmelidir. İşaretler, özellikle küçük çocuklar için tasarlanan oyun yerlerinde yetişkinlere rehberlik etmede kullanılabilirler. Yapılan çalışmalar göstermiştir ki, çocuk oyun alanlarında ki yaralanmaların %40' ı yetersiz gözetimden kaynaklanmaktadır. Yetişkinler potansiyel tehlikeleri izleme, çocukları gözlemleme, gerektiğinde oyunlara aracılık etme ve yaralanma hallerinde hazır bulunma eğilimindedirler.

▪ Tuzak

Çocuklara tuzak olabilecek mekanlar, örneğin trabzanlar veya yatay merdivenler basamakları arasındaki açıklıklar 8.75cm' den az, 22.5cm' den çok olmamalıdır (IPEMA 2003).

▪ Trabzanlar ve Koruyucu Çitler

Okul öncesi çocuklar için tasarlanmış ekipmanlarda kullanılan trabzanlar 75cm yüksekliğini aşmamalı, koruyucu çitler 75 cm' den yüksek olmalıdırlar.

Okul çağındaki çocuklar için tasarlanmış ekipmanlarda kullanılan trabzanlar 120cm yüksekliğine kadar olabilir, basamaklandırılmış platformlar tercih edilmez. Ekipmanlarda kullanılan koruyucu çitlerin 75cm' den yüksek olması gereklidir.

▪ Basamaklar

Basamaklandırılmış platformlar arasındaki maksimum yükseklik farkı: 0-5 yaş grubu için: 30cm, 6-14 yaş grubu için: 45cm olmalıdır.

▪ Kaydıraklar

Tek başına kullanılan kaydıraklarda tepedeki platformun minimum uzunluğunun en az 55cm olması tavsiye edilir. Kaydırığın çıkış alanı yatay ve minimum uzunluğu 27.5cm olmalıdır. Kaydıraklar için güvenli kullanım zonu, kaydırığın yüksekliğine bağlı olarak değişir. Kaydırak için güvenli kullanım zonu mesafesi kaydırak yüksekliğine 120cm' lik mesafenin eklenmesiyle hesaplanır (NATIONAL PROGRAM FOR PLAYGROUND SAFETY 2003). Silindirik kaydıraklar oyun alanlarında düzenli bir bakım garantisi olmadığı için tavsiye edilmez.

▪ Salıncaklar

Her bir bölümde iki salıncaktan fazlası tavsiye edilmez. Durur haldeki iki salıncak arasındaki mesafe 60cm' den az olmamalıdır. Salıncaklarda metal ve ahşap malzemeler yerine plastik gibi yumuşak malzemeler tercih edilmelidir. Salıncakların asılma yüksekliğinin iki katı kadar, salıncığın arkasında ve önünde düşme zonu bırakılmalıdır. Örneğin bir salıncığın asılma yüksekliği 300cm ise, arkasında ve önünde 600 ar cm' lik düşme zonu ayrılmalıdır.

▪ Yüzeyler

Kaydıraklar ve ekipmanlar üzerindeki havı dövülmüş metal yüzeyler, sadece güvenlik nedeniyle değil uzun süreli güneş ışığına maruz kaldıklarında yüksek sıcaklıklara ulaşabileceklerinden dolayı kullanılmamalıdırlar. Oyun alanı yüzeylerinde düşme hızını kesebilecek malzemeler seçilmelidir. Yüzeyde kullanılacak malzeme; en az 30cm yüksekliğindeki ahşap parçalardan, talaştan, kumdan, çakıldan, güvenlik testi yapılmış kauçuk veya kauçuk benzeri malzemelerden oluşturulabilir (CONSUMER PRODUCT SAFETY COMMISSION 2003).

▪ Güvenlik zonu

Her ekipmanın etrafında yaklaşık 180cm' lik bir güvenlik zonu olmalıdır. Güvenlik zonunun mesafesi ekipmana ve imalatçının tavsiyelerine göre de değişebilir. Oyun alanındaki doğal yüzeyler güvenlik zonunun dışında yer almalıdırlar.

▪ Keskin kenarlar

Yaralanmalara sebep olabilecek keskin kenarlar, noktalar veya köşeler olmamalıdır.

▪ Çıkıntılar

Ekipmanlar üzerindeki çıkıntılar çocukların elbiselerinin takılmalarına neden olabileceklerinden engelleyicidirler. Açık 'S' kancalar ve çıkıntı yapabilecek somunlar gibi tehlikeli ekipman ve aletlerin kontrolleri yapılmalıdır (CONSUMER PRODUCT SAFETY COMMISSION 2003).

▪ Kısırtma noktaları

Ekipmanlar üzerinde, giysileri veya vücudun kısımlarını tuzağa düşüren noktalar veya dar açılar olmamalıdır. Oyun aletleri üzerindeki sürgüler gevşek olmamalıdırlar.

▪ Düşme tehlikeleri

Yükseltilmiş yüzeylere dikkat edilmeli, platformlar ve rampalarda düşüşlerden korunmak için trabzanlar olmalıdır. Oyun alanı içerisinde düşünce tehlike oluşturabilecek beton alanlara, ağaç kütüklerine ve kayalara dikkat edilmelidir (CONSUMER PRODUCT SAFETY COMMISSION 2003).

▪ Kaydırak direkleri

Direkler en az 95cm yükseklikte olmalıdırlar. Boru çapları 4.75cm veya daha az olmalıdır.

▪ Yatay merdivenler

Merdiven basamakları arasındaki mesafeler 37.5cm' i geçmemelidir. Ekipmanlar üzerlerinde 8.75cm – 22.5cm arasında açıklıklar bırakılmamalıdır. Bu tür açıklıklar çocuklarının kafalarının sıkışabileceği tuzak noktaları olabilirler.

5. OYUN ALANLARININ BAKIMI

Yetersiz bakımlar çocukların yaralanmalarına sebep olabilirler. Bu nedenle oyun alanlarında periyodik kontroller yapılmalıdır. Bu kontroller Amerika' da CPSC (U.S. Consumer Product Safety Commission)' nin kontrol listeleri ile yapılmaktadır (Tablo 4). Oyun alanları içerisindeki bütün ekipmanlar yüzeye sabitlenmelidirler. Oyun alanlarında kullanılan metal, ahşap, plastik gibi malzemelerin bakımları da önemlidir.

Oyun alanlarının günlük, haftalık, aylık bakımları yapılmalıdır. Bütün bu çalışmalara ek olarak da yılda iki kere genel kontrol yapılmalı ve sonuçlar saklanmalıdır (PHILLIPS 1996).

Tablo 4 : Oyun Alanı Kontrolleri (PHILLIPS 1996)

Yer		Tarih	
Kontrolör		Kontrolün tamalanma tarihi	
Evet	Hayır	Evet	Hayır
___	___	___	___
___	Herhangi bir elemanda veya kısımda, görünür çatlaklar, bükülmeler, eğrilikler, paslanma veya kırılma veya aşırı yıpranmalar. Kısım isimleri: _____	___	Yıpranmış veya gıcirtılı direkler. Yer: _____
___	Açık kancaların, halkaların, bağlantıların vs. deformasyonu. Yer: _____	___	Kırılmış veya kaybolmuş trabzanlar, basamaklar, oturma yerleri. Yer: _____
___	Yıpranmış salıncak askıları, salıncaklar üzerindeki 'S' kancalar veya zincirler. Yer: _____	___	Yıpranmış veya dağılmış yüzey malzemeleri. Yer: _____
___	Kaybolmuş, yıpranmış, çatlamış veya çizilmiş oturma yerleri. Yer: _____	___	Yataydaki direklere sarılmış salıncak zincirleri. Yer: _____
___	Kırılmış destekler / direkler Yer: _____	___	Yüzeyi soyulmuş veya çentilmiş boyalar. Yer: _____
___	Yüzeydeki deformasyonlar Yer: _____	___	Oyun alanı içerisinde veya üzerinde kırılmış camlar, çöpler veya yabancı objeler. Yer: _____
___	Keskin kenarlar veya noktalar. Yer: _____	___	Kısırtma veya sıkıştırma noktaları (mekanizmalarda, bağlantılarda veya hareket eden elemanlarda görülen). Yer: _____

___	Açığa çıkmış boru uçları, ki bu uçlar tıkaçlar veya başlıklarla kapatılmalıdır. Yer: _____	___	Kökler, kayalar veya diğer çevresel engeller gibi düşme tehlikeleri. Tehlike/Yer: _____
___	Çıkıntı yapan civatalar Kısım/Yer: _____	___	Zayıf drenajlı alanlar. Yer: _____
___	Gevşek, yıpranmış veya paslanmış civatalar, somunlar ve diğer bağlantılar. Yer: _____	___	Gevşek, bükülmüş tırmanma basamakları. Yer: _____
___	Kıymıklanmış ahşap Yer: _____	YORUMLAR: _____	
___	Hareketli kısımlar üzerindeki yağlamanın azlığı Yer: _____	_____	

6. SONUÇ

Çocuk oyun alanları tasarlanırken gözönünde tutulması gereken belirli tasarım kriterleri vardır. Tasarıma başlamadan önce; hangi oyun alanı tipinin kullanılacağına ve oyun alanının hangi yaş grubuna hitap edeceğine karar verilmelidir. Oyun alanlarında kullanılacak oyun ekipmanları, oyun alanı tipine ve hangi yaş grubuna hitap ettiğine göre değişecektir.

Oyun alanları tasarlanırken hangi tip oyun alanının seçileceği önemli bir konudur. Oyun alanlarını geleneksel, macera veya modern olmak üzere üç tipe ayırabiliriz. Farklı oyun alanı tipleri, farklı kullanım fırsatları sunacaklardır. Örneğin; geleneksel oyun yerlerinde sallanmak en yaygın aktivite iken; modern oyun yerlerinde birbirine bağlanmış ekipmanlar üzerinde süregelen hareketler dizisi hakim olacaktır.

Oyun alanının hangi yaş grubuna hitap edeceği de önemlidir. Bazen bir alan sadece bir yaş grubu için tasarlanabilir, bazen ise aynı alanda değişik yaş gruplarının bir arada kullanımları sağlanabilir. Çocuk oyun alanlarını, 0-5 yaş grubu ve 6-14 yaş grubu olarak iki gruba ayırabiliriz. Alanın müsaade ettiği yerlerde 6-14 yaş oyun alanları; 6-10 yaş grubu kız ve erkekler, 10-14 yaş grubu erkekler, 10-14 yaş grubu kızlar olarak tasarlandığında daha başarılı sonuçlar alınacaktır.

Gerek oyun alanının tasarım sürecinde gerekse kullanım sonrasında, oyun ekipmanlarının ve oyun alanının güvenliği de önemlidir. Oyun alanlarında güvenliğin sağlanabilmesi özellikle kullanılacak oyun ekipmanlarında uluslararası standartlara uyulması gerekmektedir.

Yine oyun ekipmanlarının ve oyun alanlarının bakımlarına da dikkat edilmelidir. Yetersiz bakımlar çocukların yaralanmalarına neden olabilir. Oyun alanlarının periyodik bakımlarını yapabilmek için kontrol listeleri oluşturulabilir.

Sonuç olarak, kaliteli bir planlama ve tasarımın ardından, oyun alanlarının sürdürülebilirliği için oyun alanlarının güvenliğinin ve bakımlarının yapılması kaçınılmaz olacaktır. Böylece oyun alanını kullanacak çocuklar için daha konforlu ortamlar oluşturulacak, oyun alanlarının tekrarlı kullanımları teşvik edilecektir.

KAYNAKLAR

- ALTMAN, I; ZUBE, E.H. 1989: Public Places and Spaces, Plenum Press, New York.
- BETCHEL, R.B. 1997: Environment and Behavior: An Introduction, Sage Publications.
- CONSUMER PRODUCT SAFETY COMMISSION PUBLIC PLAYGROUND SAFETY CHECKLIST, 2003: CPSC Document # 327. (<http://www.cpsc.gov/cpsc/pub/pubs/327.html>).
- FISHER, J.D.; BELL, P.A.; GREENE, T.C.; BAUM, A. 1996: Environmental Psychology, Fourth edition, Harcourt Brace College Publishers.
- FOGG, G.E. 1992: Park Planning Guidelines, 3rd Edition, National Recreation & Park Association Press.
- HARRIS, C.W.; DINES, N.T. 1998: Time-saver Standarts For Landscape Architecture: Design and Construction Data, , 2nd Edition, McGraw-Hill Press, New York.
- HULTSMAN, J. 1987: Planning Parks for People, State Collage: Venturo Pub.
- IPEMA (The International Play Equipment Manufacturers Association), 2003: April 24-28 Designated National Playground Safety Week, Ipema Takes Leadership Role in Promoting Playground Safety. (<http://www.ipema.org/newrel1.asp>).
- KENT MOBİLYALARI KILAVUZU, 1992: Yıldız Teknik Üniversitesi.
- MARCUS, C.C.; FRANCIS C. 1998: People Places: Design Guidlines for Urban Open Space, 2nd Edition, John Wiley Son, New York.
- NATIONAL PROGRAM FOR PLAYGROUND SAFETY, 2003: Fall Surfacing Guidelines for Playgrounds. (http://www.uni.edu/playground/tips/SAFE/fallsurf_guidelines.html).
- NELSON, W.R.; PORTER, J. A. 2003: Planning a Better Park Landscape: Choosing Material. (http://www.ag.uiuc.edu/~vista/html_pubs/PARK/park12.html).
- PHILLIPS, L.E. 1996: Parks, Design and Management, McGraw-Hill Press, New York.